

3 Den Haag in vier tinten van bevolkingsprognoses

Andries de Jong

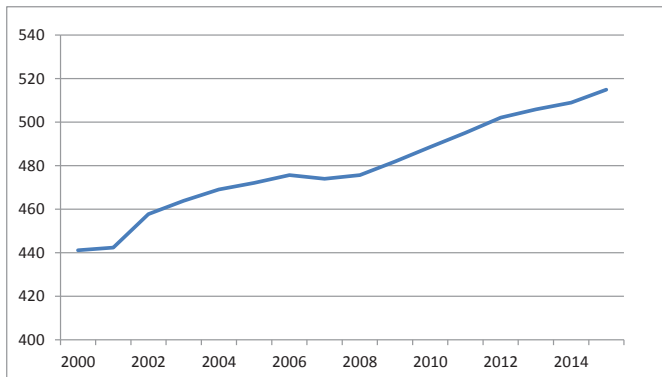
Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), Den Haag

Grote steden zijn weer hot! Ze staan tegenwoordig in het brandpunt van de belangstelling, zowel bij het beleid, wetenschappers als ook het grote publiek. Dit komt onder meer tot uitdrukking in 'buzz-woorden' bij het beleid als 'Agenda Stad', 'Smart Cities' en de 'Circulaire Stad'. In de wetenschap wordt gesproken over de stad als 'magneet, roltrap en spons' (zie Planbureau voor de Leefomgeving 2015).

Dat is wel eens anders geweest. Grote steden waren in de tweede helft van de vorige eeuw niet populair en ze verloren een groot gedeelte van hun inwoners. Zo ging het inwonertal van Den Haag in de cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) omlaag van rond 610.000 in 1960 naar 440.000 in 2000. Veel jonge gezinnen trokken naar de groeikernen, zoals Zoetermeer bij Den Haag, waar gemakkelijk eengezinswoningen konden worden gevonden.

De nieuwe eeuw bracht een nieuw geluid: grote steden gingen in een snel tempo weer groeien. Dat gold ook voor Den Haag: tussen 2000 en 2015 groeide de bevolking met zo'n 75.000, waardoor het inwonertal begin 2015 uitkwam op zo'n 515.000 (figuur 1). Het verlies van de vorige eeuw is hiermee nog lang niet volledig goed gemaakt, met zo'n 95.000 minder inwoners dan in 1960!

Figuur 1 *Bevolkingsontwikkeling Den Haag 2000-2015 (cijfers x 1000)*

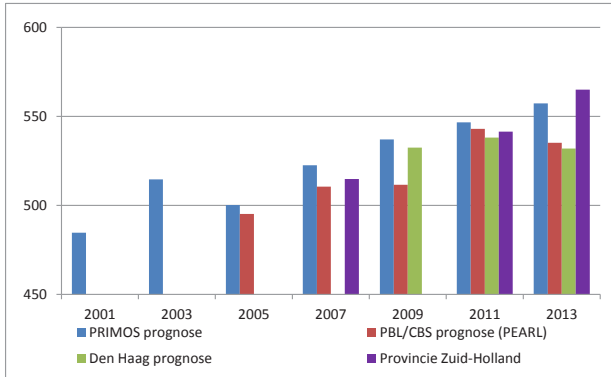

Wat zit er in de toekomst voor Den Haag in het vat? Deze vraag proberen diverse prognoses te beantwoorden. Niet alleen de gemeente Den Haag, maar ook drie andere prognoses geven hierop hun visie, namelijk de regionale bevolkings- en huishoudensprognose van het Planbureau voor de Leefomgeving en Centraal Bureau voor de Statistiek (PBL/CBS), de PRIMOS-prognoses van ABF Research en de prognose

van de provincie Zuid-Holland. In deze bijdrage wordt hiernaar gekeken, waarbij bovendien wordt nagegaan in hoeverre iedere visie ‘stabiel’ is in de tijd. Dit geeft meteen een beeld over de onzekerheid die er bestaat over wat er in de toekomst gaat gebeuren. Hiermee wordt het ook duidelijk dat er geen ‘absolute’ waarde aan een prognose kan worden gehecht; iets wat bestuurders en beleidsmakers vaak willen omdat ze dan bijvoorbeeld hun bouwplannen hierop kunnen afstemmen.

Figuur 2 laat de prognose van het inwonertal van Den Haag in 2025 zien. De PRIMOS-prognose kent al een lange historie en de grafiek toont de verwachting van de edities die in 2001, 2003 etc. zijn gepubliceerd. De verwachtingen zijn in de loop der tijd duidelijk gestegen: de prognose van 2001 verwachtte in 2025 een inwonertal van 485.000, tegenover 560.000 in de prognose van 2013. De snelle stijging van de waargenomen bevolking in het tijdvak 2000-2014 heeft zich dus vertaald in een sterke stijging van de bevolkingsomvang voor 2025. Deze correlatie tussen waargenomen ontwikkeling en voorspelde ontwikkeling zien we ook terug in de PBL/CBS-prognose en de prognose van de provincie Zuid-Holland. De drie prognoses van de gemeente Den Haag zijn meer stabiel in de tijd: tussen de 530 en 540 duizend in de edities van 2009, 2011 en 2013. Het valt verder op dat er nog een grote eensgezindheid bestond in de 2011 edities van de vier prognoses (voor de provincie Zuid-Holland eigenlijk de editie van 2010). In de prognose edities van 2013 lopen de wegen uiteen: de gemeente Den Haag en de PBL/CBS-prognose verwachten dan rond 535.000 inwoners tegen rond 560.000 inwoners volgens de PRIMOS prognose en de prognose van de provincie Zuid-Holland.

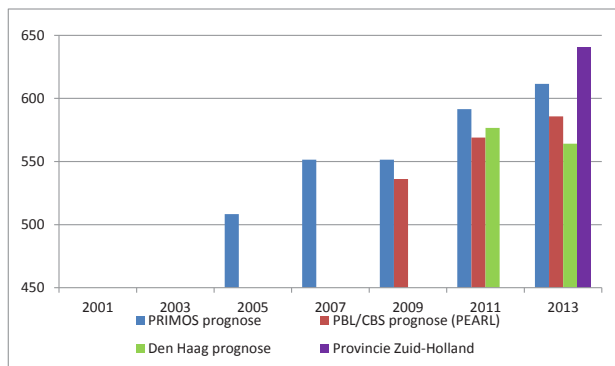
Figuur 2 Inwonertal van Den Haag in 2025, volgens vier prognoses naar publicatiejaar (cijfers x 1000)

Nog grotere verschillen, zowel in de verschillende edities als tussen de vier prognoses, zien we bij de verwachte bevolking in 2040 (figuur 3). In de PRIMOS-prognose is wederom sprake van een steeds groter wordend inwonertal in 2040 volgens de in de tijd oplopende edities: in de prognose van 2013 ligt het inwonertal van Den Haag rond 100.000 hoger dan in de editie van 2005! Ook in de PBL/CBS-prognose stijgen de verwachtingen in de tijd: in de prognose van 2013 ligt het inwonertal in 2040 rond 50.000 hoger dan in de prognose van 2009. De prognose van de gemeente Den Haag is het minst ‘optimistisch’ met een inwonertal van rond 560.000 (hoewel de PBL/CBS-

prognose hier dicht tegen aan ligt), en de prognose van de provincie Zuid-Holland het meest 'uitgesproken' met een inwonertal van rond 640.000; ofwel een verschil van rond 80.000 tussen de twee prognoses.

Figuur 3 Inwonertal van Den Haag in 2040, volgens vier prognoses naar publicatiejaar (cijfers x 1000)

Een eerste conclusie die kan worden getrokken, is dat er een grote onzekerheid over de toekomst bestaat. De variatie tussen verschillende edities van eenzelfde prognose en tussen verschillende prognoses is groot. Een tweede conclusie is dat waargenomen ontwikkelingen sterk lijken door te werken in de prognoses. De sterke groei van het inwonertal in de laatste 15 jaar wordt weerspiegeld in de steeds hogere verwachtingen over het inwonertal in de toekomst. Kennelijk zijn prognosemakers weinig geneigd trendbreuken te voorspellen. Je kunt ook zeggen dat je wel een erg goed verhaal dient te hebben om het plausibel te maken dat er een nieuwe toekomst aanbreekt die (radicaal) breekt met het oude. Toch is dat niet onmogelijk als gekeken wordt naar het verleden, waar bevolkingskrimp juist de regel was. In alle vier prognoses wordt echter de huidige bevolkingsgroei in de toekomst doorgetrokken. Groei is dus het motto voor de toekomst!

Over de mate waarin wordt gegroeid zijn de prognoses minder zeker, blijkens de prognose- edities van 2013. In de PRIMOS-prognose en de prognose van de provincie Zuid-Holland is het inwonertal in 2040 beduidend hoger dan nu, respectievelijk met rond 95.000 en rond 125.000 inwoners erbij. In de PBL/CBS-prognose en de prognose van de gemeente Den Haag is de groei minder sterk, respectievelijk met rond 70.000 en rond 50.000 inwoners erbij. Dit betekent dat Den Haag in 2040 volgens de PRIMOS-prognose in 2040 ongeveer even veel inwoners telt als in 1960 en in de prognose van de provincie Zuid-Holland zelfs veel meer, terwijl zowel in de PBL/CBS-prognose als de prognose van de gemeente Den Haag het verlies van de tweede helft van de vorige eeuw nog steeds niet is ingehaald!

Overigens is het feit dat in de olopende edities van de vier prognoses de bevolking van Den Haag steeds sterker groeit, niet zo verwonderlijk als wordt bedacht dat de bevolking van Nederland in de opeenvolgende edities van de CBS-bevolkingsprognose ook steeds sterker groeit: in de prognose van 2004 werd nog verwacht dat Nederland in 2040 17 miljoen inwoners zou tellen, tegen 17,8 miljoen in de prognose van 2012. De PBL/CBS-prognose en de PRIMOS-prognose worden voor Nederland 'breed' opgesteld;

het is dan begrijpelijk dat de extra groei voor een belangrijk deel in de grote gemeenten terecht komt. Ook voor de andere twee prognoses geldt dat de nationale CBS-prognose een belangrijke leidraad vormt.

Voor beleidsmakers wijst deze variatie in prognoses op het feit dat, hoewel trends in de verschillende prognoses lijken overeen te komen (blijvende groei voor Den Haag), de mate waarin wordt gegroeid behoorlijk onzeker is. Het is daarom aan te bevelen dat prognosemakers ook onzekerheidsmarges aangeven en dat er daarnaast ook scenario's worden opgesteld waarin alternatieve toekomsten worden geschetst. Deze prognoses en scenario's dienen dan goed te worden gemonitord, zodat beleidsmakers weten op welke koers de stad zit!

Literatuur

Planbureau voor de Leefomgeving (2015). Destad: magneet, spons, roltrap. Bevolkingsontwikkelingen in stad en stadsgewest. PBL, Den Haag.

Informatie over de vier prognoses

PBL/CBS regionale bevolkings- en huishoudensprognose: www.pbl.nl/themasites/regionale-bevolkingsprognose of <http://statline.cbs.nl/> (thema bevolking/bevolkingsprognose/actuele prognose/regionale prognose; 2013-2040)

PRIMOS-prognose: <http://abfiresearch.nl/producten/prognoses/primos---bevolking.aspx>

Prognose provincie Zuid-Holland: <http://staatvan.zuid-holland.nl/Paginas/Factsheets/Bevolkingsprognose.aspx>

Prognose gemeente Den Haag: www.denhaag.nl/home/bewoners/to/Bevolkingsprognose-Den-Haag-2015.htm

